

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Építészeti mű szerzői jogának megsértése

Ügyszám: SZJSZT 09/08/1.

A Bíróság által feltett kérdések:

„A szakértői testület feladata, annak véleményezése, hogy az alperesnek a S. Kft. Nagykanizsa, Kaposvári úti telephelyén épült üzem negyedik épületének tervezése illetve kivitelezése során a felperes szerzői jogát – hozzájárulás és egyetértés hiányában – megsértették-e és ha igen, milyen értékű gazdagodástól esett el a felperes.

A szakértői testület adjon továbbá választ az általa fontosnak tartott egyéb kérdésekre.”

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

A rövid tényállás: A felperes N. A. vezető építész tervezőként a K. Kft. alkalmazottjaként tervezte a S. Kft. Nagykanizsa Kaposvári úti telephelyén 1994 és 1999 között épült üzem első három ütemét.

A negyedik ütem megépítése előtt az építető megkereste ugyan a felperest, megbízást azonban sem neki, sem a K. Kft-nek nem adott. (Valójában a K. Kft-nek már nem is adhatott, mert a társaság felszámolása folyamatban volt, az eljárás 2004. 03. 12-én be is fejeződött.)

A terveket, a B. Kft I. rendű alperes megbízása alapján, a II. r. alperes B. Z. készítette.

A felperes által készített terveket az alperesek a felperes hozzájárulása nélkül felhasználták, a negyedik ütem során elkészült műanyag fröccsöntő csarnok épület nyaktaggal a felperes által tervezett már meglévő épületszárnyhoz csatlakozott.

A felperes, amint észlelte az építkezés megindulását, az építésügyi hatósághoz és az illetékes építész kamarához fordult. Sérelmezte egyrészt, hogy II. rendű alperes tervezői jogosultságát túllépte, mert É2 jogosultsága alapján a 2000 m² alapterületet meghaladó épület tervezésére nem volt jogosultsága, másrészt nem kérte az eredeti épület tervezőjének hozzájárulását a tervek felhasználásához, illetve nem konzultált vele előzetesen és engedélye nélkül alakította át a meglévő épületeket.

A Pest Megyei Építész Kamara megállapította, hogy a II. r. alperes megszegte a MÉK (Magyar Építész Kamara) Etikai- Fegyelmi Szabályzatát, mert a meglévő üzem épület tervezőjétől nem kért engedélyt az üzem átépítéséhez és nem kezdeményezett vele együttműködést. Fegyelmi büntetésként tagsági viszonyának hat hónapos felfüggesztését rendelte el. A kamara 2006. január 16. napján kelt 0620004/2006 számú határozatát a másodfokú kamarai eljárás során is helybenhagyták.

A felperes, szerzői joga megsértésének megállapítását és gazdagodás címén 5.780.000.- Ft megtérítésre kötelezését kérte a Bíróságtól. Ezen anyagi igényének számítási módjaként a negyedik ütemben megvalósult épület becsült beruházási költségéből és a MÉK Építészeti alkotások és szolgáltatások díjszámítási szabályzata alapján kiszámolt tervezési díjből indult ki, a követelt összeg a díjszabás alapján a tervezési díj (57.800.000.- Ft) 10%-a.

A Bíróság által összefoglalt rövid tényállás szerint: „a bizonyítási eljárás adatai alapján a felperes rendelkezik a K. Kft. által megszerzett szerzői jogokkal a K. kft. taggyűlési határozata értelmében.” Ez lényegében 1990. április 5-én kelt egyeztetésről készült jegyzőkönyv, amelyet a társaság tagjai a tervezési tevékenység, illetve a szerzői jogok kérdésében vettek fel.

Itt utal az eljáró tanács arra, hogy az épület korábbi fázisainak tervezése (1994-1999) idején hatályos Szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény (rSzt.) 14. §-a és az rSzt. végrehajtása tárgyában kiadott 9/1969 (XII. 29.) MM. rendelet (Sztj.Vhr.) 12. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében a szerzői jogok egyébként is a munkavállaló szerzőre visszaszálltak a munkáltató megszűnése okán.

Szintén a tényállás megállapítása kapcsán megjegyzi az eljáró tanács, hogy a peres iratokhoz csatolt a negyedik ütemre vonatkozó tervezői szerződés nem az I. és II. rendű alperesek között, hanem az I. r. alperes és az X. Kft. Bp. között jött létre. Arra vonatkozóan, hogy a II.r. alperes az X. Kft alkalmazottjaként munkaviszonyban készítette a terveket a 2006. november 27. –i tárgyalási jegyzőkönyvben rögzített alperesi nyilatkozatok utalnak.

Megjegyzés

Az eljáró tanács megállapítja, hogy Bálint Péter tanács tag csak névrokona B. Z. II. rendű alperesnek.

Az alkalmazott jog:

Az eljáró tanács a szakvélemény készítésénél a jogsértés megállapítására okot adó magatartás elkövetésének – azaz az épület negyedik fázisának az elkészítése – idején hatályos szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) rendelkezéseit vette alapul, az Sztj. 107. § (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel. A felperes engedélye nélküli felhasználásra ugyanis már az új Sztj. hatálybalépését követően került sor.

Vélemény:

Az Sztj. 1. §-a (2) bekezdésének k) pontja, értelmében az építészeti alkotás és annak terve is szerzői jogi védelem alatt áll.

A jogi és építészeti szakirodalom és bírói gyakorlat egységes abban a kérdésben, hogy

- a szerzői jogi védelem a létesítmények terveit és a kész épületet is megilleti, továbbá
- az építészeti alkotások körébe tartoznak a műszaki létesítmények is, valamint
- az egymásra épülő terv fázisok önállóan is védelemre tarthatnak igényt, amennyiben a védelem feltételeként megkívánt egyéni eredeti jelleget magukon viselik.

Az Sztj. 16. §-ának (1) bekezdése értelmében a szerzői jogi védelem alapján a szerzőt megillető kizárólagos jog felőleli a mű anyagi és nem anyagi formában való felhasználása és a felhasználás engedélyezését.

Az Sztj. 17. §-ának f) pontja szerint felhasználásnak minősül a mű átdolgozása is.

Az Szt. 29. §-ában foglaltak mintegy megismétlik, hogy a szerzőt kizárólagos jogként megilleti a mű átdolgozása, és ennek engedélyezése. Az átdolgozás fogalmát illetően a törvény 29 §-a szerint átdolgozás a mű minden olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeként, az eredeti műből származó más mű jön létre.

Építészeti alkotások nyelvére lefordítva a szakvélemény alapjául szolgáló tervek vonatkozásában, a három fázisban már meglévő épület új épületszárnyal való kiegészítése a meglévő épülethez csatolása is az eredeti mű átdolgozásának minősül.

A Szerzői Jogi Szakértői Testület az Szt.-nek az átdolgozásra vonatkozó 29. §-a értelmében, az eredeti szerző engedélye még abban az esetben is szükséges, amennyiben a már meglévő épületek tervei, illetve az épületek fizikai formájukban a hozzáépítéssel nem változnak. Alátámasztják ezt a Szerzői Jogi Szakértői Testületnek építészeti tervek megváltoztatása és a továbbtervezése tárgyában adott korábbi szakvéleményei.¹

I.

Az eljáró tanács véleménye, hogy az építetőnek az eredeti tervező engedélyét az épület továbbépítéséhez meg kellett volna szereznie, vagy a továbbtervezéshez a közreműködését kellett volna kérnie.

Az engedély nélküli felhasználással a tervezőt ért jogsérelem az Szt. alábbi szabályainak az összevetésével történhet.

- Az Szt. 13. §-a értelmében a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy jó hírnevére sérelmes. A mű megcsonkítása, eltorzítása a mű lényeges jellemzőinek a körébe való beavatkozás mű fajtánként és felhasználási módonként eltérően ítélandó meg.
- Az Szt. 50. §-a szerint, ha a szerző a felhasználáshoz hozzájárult a felhasználáshoz elengedhetetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat köteles végrehajtani.
- Az Szt. 67 §-ának (1) bekezdése az építészeti alkotások tekintetében jogosulatlan megváltoztatásnak minősíti az építészeti alkotás vagy létesítmény tervének a szerző hozzájárulása nélküli olyan megváltoztatását, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetésszerű használatot befolyásolja.

Az Szt. 29. §-ában és a 67. § (1) bekezdésében foglalt szabályok viszonyával a Szerzői Jogi Szakértői Testület több szakvéleményében² is foglalkozott. Az SzJSzT-26/2004. számú szakértői vélemény e korábbi szakvéleményekben foglaltakat iránymutatónak tartva kiemelte, hogy az Szt. „ 13. és 50. §-a általános rendelkezéseket tartalmaz. Ezzel szemben a 67. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés kizárólag az építészeti alkotások és műszaki létesítmények terveire vonatkozik. Az ilyen tervek megváltoztatásával kapcsolatban – a személyiségi jogok szempontjából – a 67. § (1) bekezdésének rendelkezéseit kell alkalmazni. A törvény az ilyen alkotások esetében – a miniszteri indoklás fent idézett részében említett életszerűbb

¹ Szjszt 35/2002 és 26/2004 szakvélemények. (Megjelentek az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2004. decemberi számában; valamint A szerzői jog a gyakorlatban c. kézikönyv Budapest KJK 2004 c. kézikönyvben.)

² Szjszt 02/2001, 35/2002 és 26 /2004 szakvélemények (Vö. 1. sz. lábjegyzet)

szabályozás igényének megfelelően – még pontosabban meg kívánta jelölni mely esetekben lehet szó a szerző személyhez fűződő jogainak a sérelméről. Az is nyilvánvaló azonban, hogy ezen a körön belül is az általános rendelkezéseket kell figyelembe venni; tehát a szerző személyhez fűződő jogát ebben a körben is művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, vagy más olyan megváltoztatása, megcsorbítása sérti, amely becsületére vagy hírnevére sérelmes.”

Az építészeti tervek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a már meglévő épületnek további épülettel történő bővítése a funkció kiegészítését szolgálta, a beépítési lehetőség fennállt.

Az üzemeépület tervezése a korábbi tervezőnek sem becsületét sem hírnevét nem érintette hátrányosan (Sztj. 13 §).

A tervek alapján megállapítható, hogy az új épület tervezése, az épületegyüttes külső megjelenését, látványát a meglévő főhomlokzat felől nem befolyásolta, mert az új épületrész a már meglévő épületek mögött helyezkedett el. Az új épület az eredeti rendeltetésszerű használatot nem érinti. (Sztj. 67 § (1) bekezdés).

Az eljáró tanács szükségesnek tartja megemlíteni, hogy az építtetőnek lehetősége van a szerzővel való felhasználási szerződésben az építészeti terv átdolgozásának minősülő továbbtervezésére vonatkozóan is megállapodást kötnie, és e körben a szerző előzetes engedélyét megszerezni az épület szükség szerinti tovább építésére.

Ugyancsak szükségesnek tartja az eljáró tanács megemlíteni, hogy a mű felhasználója építészeti tervek esetében elsősorban a beruházó az építtető, hacsak nem köt az egész beruházás megvalósítására olyan fővállalkozási szerződést, amely az engedélyezési terv elkészültétől a kész épület átadásig a megvalósítás minden fázisára kiterjed. Ezért különös jelentősége lehet a konkrét tervezési és beruházási szerződések tartalmának. Meglévő épület esetében ugyanis elsősorban az épület tulajdonosa az eredeti építtető az, aki a tervezővel kötött szerződés ismeretében a továbbépítés lehetőségét ismeri, arról nyilatkozni tud.

II.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy az elmaradt gazdagodás, illetve a vagyoni hátrány összegének meghatározása az SzJSzT korábbi általános gyakorlatára is figyelemmel nem tartozik hatáskörébe. Ugyanakkor a vagyoni hátrány összegének a MÉK Díjszabásán alapuló számítási módját elfogadhatónak tartja, annak megjegyzésével, hogy a B. Kft. I. r. alperes által 2004. január 22-én aláírt Fővállalkozási szerződés 6.1. pontja szerinti Fővállalkozói díj összege 450.000 000 Ft és nem 1.000 000 000 Ft.

Megjegyzi végül az eljáró tanács, hogy fényképek nem által rendelkezésre, így a jogi véleményt kizárólag a Bíróság által rendelkezésre bocsátott iratok és tervek alapján készítette el.

Budapest, 2008. június 12.

dr. Vida Sándor
a tanács elnöke

dr. Koltay Krisztina
a tanács előadó tagja

Bálint Péter
a tanács szavazó tagja